

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

Buletin informativ

Nr. 7

Proiectul "Egalitate prin Diferență. Accesul Femeilor Rome pe Piața Muncii" promovează incluziunea socială a femeilor și tinerilor de etnie romă prin recunoașterea nevoilor și intereselor lor particulare. El este finanțat prin Fondul Social European. Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 - 2013. "Investește în oameni!", axa prioritară și domeniul "Șanse egale și respect".

Proiectul se derulează timp de trei ani, cu începere din noiembrie 2008. Organizațiile partenere care contribuie la realizarea lui sunt: Asociația Femeilor Țigănci 'Pentru Copiii Noștri' din Timișoara, Fundația Desire din Cluj, Asociația Parudimos din Timișoara, Agenția Națională pentru Romi, Primăria Municipiului Timișoara, Fundația Autonomía (Budapesta).

Activitățile proiectului se derulează pe plan local, multiregional, național și transnațional. Unele dintre activitățile proiectului sunt informative (oferă servicii de informare pentru comunitățile de romi, și sensibilizează conștiința publică față de problemele pe care romii le întâlnesc în domeniul muncii). Iar altele sunt formative (urmărind să aibă impact direct asupra grupurilor, dar și asupra gradului de (re)cunoaștere în societatea noastră a existenței discriminării etnice și de gen, și a importanței eliminării sale). Activitățile de cercetare și cele de intervenție socială se sprijină reciproc.

**Buletinul informativ Nr. 7 prezintă
informații despre activitatea de
promovare a principiului oportunității egale
și activitatea de cercetare calitativă.**

ASOCIAȚIA
FEMEILOR ȚIGĂNCI
„PENTRU COPIII NOȘTRI”

FUNDAȚIA DESIRE

ASOCIAȚIA PARUDIMOS

PRIMĂRIA MUNICIPIULUI
TIMIȘOARA

GUVERNUL ROMÂNIEI
AGENȚIA NAȚIONALĂ
PENTRU ROMI

FUNDAȚIA AUTONOMÍA

Activitatea 1

Promovarea principiului egalității de șanse și non-discriminării

În luna iulie 2010 Asociația Femeilor Țigănci 'Pentru Copiii Noștri' din Timișoara și Fundația Desire din Cluj au elaborat o **Scrisoare pentru susținerea valorilor Europei sociale** și au promovat-o ca o petiție online la adresa http://www.petitieonline.ro/petitie/scrisoare_pentru_sustinerea_valorilor_europei_sociale-p34566052.html.

Prin această acțiune proiectul nostru a colaborat la activitatea autorităților centrale și locale (fosta Agenție Națională pentru Egalitatea de Șanse și Comitetele Județene din domeniu) care promovează principiul egalității de șanse. La ora actuală această petiție a fost semnată de 61 de persoane. În luna august ea a fost trimisă la European Women's Lobby, la Directoriatul General pentru Angajare, Afaceri Sociale și Oportunități Egale al Comisiei Europene și la biroul de presă a europarlamentarei Renate Weber.

Către

*Guvernul și Președinția României, și
Comisia Europeană*

În anul 2010, Anul European pentru Combaterea Sărăciei și Excluziunii Sociale, Guvernul României impune cele mai drastice măsuri în domeniul bugetar, cel al protecției sociale, și al politicilor pentru egalitatea de șanse, care afectează toate grupurile vulnerabile, cu precădere populația de etnie romă.

Politica ieșirii din criză a Guvernului României prin măsuri legislative dure agravează sărăcia grupurilor defavorizate și angajații domeniilor de ocupare feminizate (cum ar fi învățământul și sănătatea). Instituțiile create în perioada de preaderare a României la Uniunea Europeană care trebuiau să vegheze aplicarea politicilor pentru asigurarea oportunităților egale și eliminării discriminării (atât în relațiile de gen, cât și în raport cu minoritățile etnice dezavantajate), sunt în pericol de desființare (cum ar fi Agenția Națională pentru Romi), sau au fost deja desființate (de exemplu Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați).

Guvernul român gestionează criza protejând elitele economice și politice, și

desființând propriile mecanisme și instituții care promiteau accesul egal la o viață demnă pentru toți cetățenii. Mass media politizează sărăcia, susținând cursa permanentă pentru putere. Organizațiile neguvernamentale sunt neputincioase în fața acutizării sărăciei în rândurile comunităților în care lucrează. Iar Uniunea Europeană rămâne și ea slabă față de statele membre în implementarea recomandărilor sale din domeniul social. Toate acestea dovedesc că în România sistemul valoric al Europei sociale rămâne o retorică ruptă de realitatea economică.

În aceste condiții, din păcate, dezbaterile despre redistribuirea economică (aparitia cărora este totuși salutară) nu susțin idealul dreptății sociale, și nu sprijină o practică care să capaciteze oamenii în lupta pentru drepturile lor social-economice. Din contra, se poate întâmpla ca sărăcirea multora, în timp ce alții rămân privilegiați, să alimenteze - în numele meritocrației și competiției - gândirea conform căreia cei dintâi trebuie să se descurce singuri, căci ei sunt responsabili față de situația în care au ajuns.

Ieșirea grupurilor dezavantajate în stradă, vociferarea lor pentru protecție socială nu produce efectele dorite. Există pericolul ca aceste grupuri să se conteste reciproc în materie de cine merită mai mult sau mai puțin să beneficieze de protecție socială. Și

există, totodată, pericolul etnicizării/rasializării acestor revendicări sociale, și drept consecință a întăririi xenofobiei și extremismului etno-naționalist. Atragem atenția că pe acest fond de criză, etnia romă și femeile rome sunt expuse la sărăcie extremă și rasism anti-țigănesc, la excluziune și discriminare multiplă.

Prin prezenta scrisoare solicităm Guvernului și Președinției României să țină cont în măsurile lui anti-criză de toate convențiile internaționale pe care le-a semnat și de propriile lui demersuri anterioare în favoarea egalității de șanse, dreptății sociale și vieții decente pentru toți, și - cu ocazia restructurărilor planificate - să garanteze integrarea acestor principii în toate politicile și structurile sale instituționale. De asemenea, prin prezenta scrisoare, atragem atenția Comisiei Europene asupra măsurilor din România care subminează sistemul valoric al Europei sociale, și chemăm factorii de decizie să vegheze asupra implementării recomandărilor sale din acest domeniu și în România. În mod predominant și repetat cerem Guvernului României să facă demersuri hotărâte în vederea facilitării derulării programelor cu finanțare europeană, care pot avea o contribuție vitală la ușurarea efectelor crizei economice, astfel dovedind dedicația sa atât față de statutul său de stat membru al Uniunii Europene, cât și față de populația proprie.

Activitatea 2.2.
Cercetare calitativă
“EXPERIENȚELE MUNCII”

În perioada februarie-aprilie 2010, în cadrul proiectului „Egalitate prin diferență. Accesul femeilor rome pe piața muncii” echipa de cercetare coordonată de Fundația Desire a derulat muncă de teren (colectare de date prin interviuri semi-structurate înregistrate și observații participative, inclusiv interviuri informale) în colectivități de romi din orașele Cluj, Timișoara, Orăștie, Lugoj, precum și din două sate din județul Timiș. În particular, am ales colonii de romi în care oamenii trăiesc în sărăcie acută (de exemplu ghetoul Cantonului din Cluj, sau comunitatea din Satchinez, județul din Timiș), dar am contactat și familii de romi care trăiesc în condiții mai bune, sau cel puțin - având în posesia lor locuința în care trăiesc - nu sunt expuse unei nesiguranțe totale. În regiunea de Vest echipa de cercetare a contactat (și) persoane care au beneficiat de activitățile de informare, mediere și plasament din anul întâi al proiectului, unele dintre ele încadrându-se într-o categorie cu un statut social relativ mai ridicat, fiind angajate pe locuri de muncă cât de cât permanente în sistemul pozițiilor guvernamentale dedicate romilor, sau pe proiecte care deserveșc comunități de romi, sau fiind studenți ocupând sau nu locurile speciale pentru romi de la universități. În total, în colectivitățile de romi s-a realizat

înregistrarea audio a 57 de interviuri semi-structurate, și pe lângă acestea, cu ocazia vizitelor și observațiilor în aceste colectivități sau la locurile de muncă ale intervievaților, s-au purtat circa 200 de interviuri informale/ nestructurate cu persoanele cu care s-au înregistrat interviuri, și cu membri familiilor lor sau alte persoane din vecinătatea lor imediată, care au furnizat informații utile despre condițiile de viață și modurile de gândire din colectivitățile vizate.

Cu ocazia interviurilor înregistrate discuțiile s-au axat pe istoria și prezentul propriu, precum și al familiei care trăiește în aceeași gospodărie cu persoana intervievată, urmărind obținerea unor informații detaliate, precum și explicații, păreri și așteptări legate de statutul lor familial, educațional și ocupațional. Pe lângă aceste interviuri - cu scopul de a observa cum tratează ei prezența pe piața muncii a persoanelor (auto)identificate ca romi -, coordonatoarea cercetării a mai realizat șase interviuri cu angajatori din Cluj și Timiș care au relativ mulți angajați de etnie romă (cum ar fi două companii de salubritate, un supermarket și o fabrică de patiserie), precum și cu persoane din agențiile județene pentru ocuparea forței de muncă. În vederea cunoașterii mai adecvate a condițiilor de viață de pe terenurile unde s-a lucrat, dar și a experiențelor membrilor echipei de

cercetare, ea a mai făcut interviuri și cu cei cinci operatori de teren pe care i-a format în prealabil.

Raportul final asupra cercetării calitative „Experiențele muncii” este publicat pe pagina de internet a proiectului la adresa <<http://www.femrom.ro/studiicazcalit.html>>. El se bazează pe materialul selectat din interviurile înregistrate și transcrise, precum și din notele asupra observațiilor și din jurnalele de teren întocmite de către operatorii de teren. Structurează datele colectate pe linia a două logici diferite.

(1) Deoarece condițiile de locuire ale oamenilor marchează inclusiv experiențele muncii și deoarece în câteva colectivități de romi rezidențiale am realizat mai multe interviuri și observații, ni s-a părut relevant ca prelucrarea și interpretarea datelor colectate acolo să fie prezentate în Raport sub forma unor studii de caz axate pe aceste vecinătăți (după caz colonii/ ghetouri/ comunități compacte de romi - cum ar fi Stephenson, Cantonului, sau Byron din Cluj, sau Satchinez din județul Timiș, sau Digului din Orăștie -, sau locații mixte din orașul Cluj), identificând astfel și problemele diverselor tipuri de colonii situate într-un oraș mare, un oraș mic și o comună.

(2) Pe de altă parte, mai multe interviuri (cele realizate cu persoane din Timișoara, Lugoj, sau din două sate din

apropierea Timișoarei care au beneficiat în anul trecut de activitățile pentru incluziune socială ale proiectului) sunt prelucrate în acest Raport în funcție de statutul ocupațional al lor (activi sau inactivi) fără o descriere mai amplă a vecinătății în care trăiesc. În cele din urmă cazuri ne-a interesat să descriem statutul familial, educațional și ocupațional (precum și modul în care ei gândesc despre aceste aspecte ale vieții) al unor categorii de persoane poziționate diferit pe piața muncii.

Prin prezentarea statutului educațional al persoanelor din aceste colectivități am urmărit să descriem modelele predominante din colectivitățile de romi studiate, generate și reproduse drept ca o reacție/ acomodare la starea lor socio-economică. Investigația noastră relevă concluziile multor altor cercetări cu privire la educația școlară a romilor: lipsurile materiale sunt cele care în primul rând limitează accesul lor la studii suficiente și de calitate care să le asigure șansa unor locuri de muncă decente. De aceea, cariera educației școlare parcursă de persoanele vizate trebuie interpretată în lumina situației lor materiale.

Descriind carierele profesionale ale femeilor și bărbaților din colectivitățile de romi investigate, observăm că în pofida faptului că majoritatea dintre ei lucrează pentru venit, acesta nu rezultă din locuri de muncă stabile sau din meserii practicate în cadrul unor relații

de muncă ce asigură siguranță materială pe o durată mai lungă. Riscul la care aceste persoane sunt supuse pe piața muncii constă atât în angajarea lor în economia informală, cât și în schimbările repetate ale locului de muncă (respectiv acceptarea a orice fel de muncă care asigură supraviețuirea de pe o zi pe alta).

Persoanele intervievate și observate prin cercetarea noastră calitativă formează o 'colectivitate' în sensul că ele împărtășesc o serie de caracteristici sociale (chiar dacă nu se cunosc și nu se întâlnesc, și chiar dacă sunt afectate de ele în grade diferite), cum ar fi: condiții socio-economice precare, locuirea în spații marginalizate în sens social și/ sau geografic, educație școlară redusă, lipsa locurilor de muncă stabile și/ sau munci prestate în economia informală. Cele câteva excepții cu un statut social/ educațional/ ocupațional mai bun sunt cazuri de persoane care la rândul lor provin din astfel de condiții și prestează munci în instituții/ poziții sau proiecte dedicate comunităților de romi nevoiașe. Nu în ultimul rând (chiar dacă trăiesc în locații diverse și se conformează unor norme culturale diferite), persoanele întâlnite de noi prin cercetare devin o colectivitate pentru că sunt percepuți ca "romi" de către lumea exterioară lor (termenul fiind folosit pentru a desemna o entitate presupus omogenă care trăiește în sărăcie), și pentru că se confruntă cu fenomenul discriminării

structurale în diversele domenii ale vieții (ceea ce conduce la faptul că marea majoritate a romilor trăiește în sărăcie, rata de ocupare în rândurile lor este mai redusă decât la nivel național, și mulți dintre ei cu studii superioare nu-și găsesc locuri de muncă adecvate pregătirii lor).

Colectivitatea de romi astfel înțeleasă este conectată la mediul său mai larg în cel puțin două feluri: în cazul familiilor de romi care trăiesc dispersat în localități, în vecinătăți mixte din punct de vedere etnic sau chiar dominate de populația majoritară, relația cu lumea externă este susținută direct și nemijlocit de către individ/ familia nucleară; în cazul celor care trăiesc în colonii, ghetouri sau comunități (etnice) relația cu mediul mai larg este mediată de grupurile proprii de romi (care uneori sunt familii extinse sau rețele ale relațiilor de rudenie). Severitatea izolării de restul lumii este un alt factor care produce și menține diferențe în interiorul colectivității de romi studiate, de aceea am și făcut distincție între colonie, ghetou și comunitate de romi. Toate aceste structuri rezidențiale sunt în unanimitate sau în mod predominant locuite de persoane care se (auto)percep drept romi, "colonia" și "ghetoul" fiind compacte, iar "comunitatea" referindu-se la un grup de oameni care, într-o localitate, poate forma un sâmbure mai compact, dar poate avea membri recunoscuți care trăiesc în alte zone ale

localității. La rândul său, distincția între colonie și ghetou am făcut-o în funcție de gradul de izolare/ excluziune/ sărăcie a grupurilor de romi care le compun.

Preluând fragmente din capitolul de Concluzii și Recomandări al Raportului final, în acest număr al Buletinului Informativ al proiectului nostru caracterizăm sintetic factorii care afectează poziționarea pe piața muncii a persoanelor investigate (cum ar fi caracteristicile mediului rezidențial, condițiilor de locuire, structurii familiale și condițiilor socio-economice, și ale istoriei educaționale). În numerele următoare vom descrie experiențele lor din domeniul muncii, și vom formula recomandările noastre privind politicile publice și proiectele dedicate romilor.

Spațiul rezidențial/ vecinătatea

Cercetarea noastră a demonstrat că persoanele de etnie romă care trăiesc în ghetouri, colonii sau comunități etnice (distincția referindu-se la diferența între aceste spații rezidențiale în funcție de gradul lor de izolare față de restul localității și în funcție de nivelul lor de sărăcie generalizată) în percepția lor despre sine înglobează elemente identitare atribuite mediului lor imediat (care include tipul familiei și condiția socio-economică a acesteia, dar și vecinătatea și rețelele de relații formale și informale aferente).

Identificarea prin acești factori înseamnă (și) că persoanele respective își proiectează viața (de exemplu alegerea unei școli, sau unui loc de muncă, sau unei relații sociale) prin filtrul modului în care se auto-definesc ca și aparținători la un anumit mediu. De aceea ele sunt foarte importante, și în marea majoritate a studiilor de caz am dedicat câte un capitol caracterizării vecinătății, iar experiențele muncii le-am privit (și) în contextul statutului familial și situației locative ale indivizilor. Cu cât mediul lor de rezidență este mai izolat de restul lumii, și cu cât mai pregnantă și împărtășită este stigmatizarea (etnică/ rasială) a acestuia, oportunitățile lor de a găsi un loc de muncă decent este cu atât mai scăzut, iar contactele lor cu piața muncii din economia formală sunt cu atât mai sporadice.

Astfel de spații rezidențiale se formează ori spontan (și într-o anumită măsură în mod voluntar, chiar dacă această alegere este determinată de constrângeri) datorită faptului că oamenii se mută în aceste locații căutând resurse ale traiului și/ sau locuri unde viața costă cât mai puțin, sau unde rețelele informale funcționează ca o plasă protectivă de suport reciproc; dar ele se pot crea și prin măsuri administrative de evacuări din alte părți ale localităților și relocări ai familiilor de romi cu scopul tacit sau explicit de a-i exclude din spațiul considerat "adecvat" al orașului/ satului.

Spațiile rezidențiale pot fi atât sursă a solidarității, protecției și sprijinului reciproc, cât și a sărăciei, competiției asupra resurselor elementare sau chiar a exploatării. În unele cazuri, acțiunea în grup a celor din colonie rezultă în soluționarea problemelor cu care aceasta se confruntă (de la lipsa actelor de identitate, prin accesul la vaccinuri, până la dezvoltarea infrastructurii locale). Acest lucru trebuie recunoscut chiar dacă observăm că familiile care locuiesc în vecinătăți mixte, deci nu în colectivități compacte de romi, au un nivel de viață mai ridicat (lucru pe care și-l pot permite din moment ce optează să locuiască acolo și nu se mută în locațiile deprivate, dar mai ieftine ale localității). Alteori, în ghetoul bazat pe dependența reciprocă, mulți ajung la mila unora și devin sclavi sau servitori loiali ai celor din urmă. Oricum ar fi, structura și așezarea mediului imediat contribuie la formarea unei anumite configurații a relațiilor interumane, printre altele determină accesul la locuri de muncă sau în general la diverse resurse, bunuri și servicii.

Condiții de locuire

Oamenii din colonii sau ghetouri de obicei stau în imobile de un singur nivel la marginea orașului sau satului, ele fiind locuințe singulare sau formate din mai multe apartamente. La rândul lui, fiecare imobil de acest fel este compus dintr-o

singură încăpere, cu un WC comun amplasat undeva în curte (care însă poate și lipsi în ghetouri). Aceste locuințe supra-aglomerate sunt amenajate cu un mobilier strict necesar. Au televizor și frigider (în măsura în care sunt conectate la curent electric, lucru nu neapărat asigurat în ghetouri), și desigur câteva paturi, un dulap de obicei multifuncțional, o sobă (de obicei) pe lemne și o masă. Covorașele sau alte accesorii (cum sunt aranjamentele florale din plastic sau hârtie) sunt expuse aici după gustul femeilor.

La rândul lor, persoanele din comunitățile de romi studiate (de la sate sau orașe) locuiesc în apartamente de blocuri sau în case familiale cu mai multe încăperi și conectate la utilități elementare (cum ar fi apa sau chiar gazul).

De obicei, între case și/ sau apartamente există un spațiu de tip curte unde adulții și copiii socializează între ei de multe ori împreună, deci fără a diferenția între locurile speciale pentru copii sau cele doar ale adulților. Lipsa spațiilor personale și ale intimității în jurul locuințelor, dar mai ales în interiorul lor face ca granița între viața personală și cea publică a indivizilor să fie invizibilă, iar controlul social să fie mai intens.

Chiar dacă majoritatea caselor vizitate au fost conectate la utilități, în multe locații s-a observat că în momentul cercetării ele erau tăiate de la

alimentarea cu gaz sau curent electric, din cauza neplății datoriilor. Condițiile sărace ale locuirii desigur au impact asupra posibilității copiilor de a-și pregăti temele de casă, dar și asupra șanselor de recreere și odihnă ale adulților (sau asupra reproducerii forței lor de muncă).

Statutul familial

Mulți dintre locuitorii coloniilor, ghetourilor sau comunităților studiate sunt rude între ei, familia extinsă de multe ori suprapunându-se cu rețelele informale care întretes toată colectivitarea. De obicei, familiile extinse își împart hrana și hainele între membri lor, sunt resurse și canale ale informațiilor despre școli, locuri de muncă etc, și sunt consultate de indivizi în luarea unor decizii importante.

În astfel de spații locative, dominate de relații de rudenie, toți au același stil de viață, traiul lor fiind marcat de probleme și neajunsuri similare (educația școlară redusă, lipsa locurilor de muncă și veniturilor stabile, condițiile precare ale traiului dus în spații aglomerate). Și datorită situației în care trăiesc, în care întrajutorarea și sprijinul reciproc sunt vitale, familia ocupă un loc deosebit de important în viața acestor oameni. Cel care este la necaz nu este părăsit, fiind susținut de toți membri familiei extinse în diferite moduri (cu alimente sau cu bani, sau prin a avea grijă reciproc de copiii altora,

atunci când este nevoie, când, de exemplu, ambii părinți au ocazia să meargă undeva la muncă, dar mai ales printr-un sprijin moral).

Condițiile lor economice și destinele lor fiind marcate de elemente comune, nu este de mirare că și concepțiile femeilor și bărbaților din aceste spații rezidențiale despre ordinea de gen 'normală' (despre rolul femeii și bărbatului, despre relațiile de gen în familie, sau despre muncile casnice și luarea deciziilor) se formează după același tipar. Modelul familial patriarhal, care favorizează bărbații în sfera domestică/ privată - chiar dacă și femeile aduc venituri în casă (în unele cazuri acestea fiind mai stabile datorită faptului că ele sunt angajate) - este cel mai predominant în aceste colectivități.¹ Totuși, în majoritatea cazurilor, referirea la principiul reciprocității

---

¹ De menționat aici că acest mod de organizare domestică nu este caracteristic romilor, și nu este nici măcar caracteristic familiilor care trăiesc în sărăcie și/ sau au educație redusă. Patriarhatul (atât în domeniul casnic, cât și în cel public) corespunde unei ordini sociale mai largi care favorizează ocupanții rolurilor masculine, fiind un regim de gen care transcede granițele între categorii sociale sau chiar și regimuri politico-economice. Totuși, în condiții precare (cum ar fi lipsa apei, curentului, gazului, aparatelor electro-casnice etc), patriarhatul pune mult mai multe și grele povare pe umerii femeilor decât în cazul celor care trăiesc în condiții mai favorabile. De aceea, și acest fenomen trebuie interpretat la intersecția dintre mai mulți factori ale diferențierii, cum ar fi genul și statutul social.

(oricum s-ar înțelege și pune el în practică) este centrală, fiind considerat drept cheia unei vieți familiale bazate pe înțelegere.

Împrumuturile de obicei sunt gestionate de mamele familiei, care uneori sunt dispuse să considere alte mame ca și achitate de datorie cu o masă gătită împreună. În general deciziile importante le discută în familia mică, dar dacă nu se ajunge la o concluzie, discutarea problemei se extinde la următorul nivel de rudenie, ajungându-se câteodată cu ea la nivelul familiei lărgite.

Persoanele intervievate au afirmat că de obicei femeile au încredere în capacitatea de gândire și acțiune a soților, se retrag din dispută și cedează puterea de decizie bărbatului sau bătrânilor. Cele mai multe persoane vizitate și intervievate au declarat că se simt norocoși că au reușit să-și formeze și mențină familia, căreia îi acordă o valoare majoră și pe care o resimt ca o sursă a optimismului lor, și și din acest motiv sunt dispuse să mai lase de la ei cu ocazia unor neînțelegeri casnice.

Educația școlară

Rezidenții coloniilor sau ghetourilor amintite, tocmai datorită izolării și sărăciei acestor spații sociale, au o educație școlară redusă, ceea ce la rândul ei reduce șansele ocupării unui loc de muncă stabil și bine plătit. Cercul

vicios al influențării reciproce dintre șansele educației și ocupării este unul dintre mecanismele care reproduce prin cumulare statutul de dezavantajat la granița dintre diferite generații.

Marea lor majoritate având o istorie de viață marcată de slabă participare școlară (fără nicio clasă, sau câteva clase primare terminate), reproducând astfel destinul părinților lor, persoanele din aceste colectivități doresc să-și vadă proprii copii depășind traiectoriile prescrise de sărăcie. Ele percep importanța școlii atât în raport cu trecutul propriu („să nu fie ca noi”), cât și față de viitor („copiii să învețe carte” și/sau „să învețe o meserie din care să poată trăi altfel”). În acest sens, nimeni dintre cei intervievați nu a făcut diferențieri între fete și băieți, considerând că indiferent de sexul lor, toți ar trebui să facă școală. Așteptările lor față de copii, deci, aparent, nu sunt influențate de gândirea lor mai tradițională privind diviziunea muncii casnice (pe care însă o susțin și față de copii). Totuși, în practică, de la o anumită vârstă fetele și băieții urmează direcții educaționale diferite, lucru explicat și prin diferențe fiziologice, cum ar fi „puterea” sau „forța”.

În cazul lor, posibilitatea/ obligația femeii de a merge la școală, sau de a avea un loc de muncă și venit prin care să-și întrețină familia, nu induce schimbări în viziunea despre ordinea de gen domestică. Considerarea familiei ca

valoare centrală susținută în condițiile unei vieți precare în care întrajutorarea (materială și morală) între membri familiei extinse este crucială, revine în percepțiile lor despre educație. Poate și pentru acest motiv, în cazul femeilor mariajul este o alternativă la continuarea educației școlare sau la parcurgerea unei cariere profesionale. Mamele de azi (la rândul și vremea lor căsătorindu-se la vârste fragede) își doresc ca fetele lor să nu se mai mărite timpuriu, dar această dorință nu contestă deloc importanța atribuită familiei și rolului maternal în viața unei femei, ea percepându-se și fiind percepută în primul rând prin atribuțiile sale casnice, de soție și de mamă.

În raport cu nivelul lor de școlarizare, în fața provocărilor zilei de azi (de la obținerea carnetului de șofer, prin emigrarea din țară, până la reorientarea pe piața muncii), eventual în momentul în care în familie nu mai sunt copii mici, marea majoritate a persoanelor intervievate își doresc să-și continue studiile la „Șansa a doua”, sau la „Fără frecvență”, sau cei care au opt clase, la cursuri profesionale (în primul rând de bucătar, de coafor/ frizer, mecanic auto, sau asistent medical). Poate datorită și vârstei și datorită familiilor/ parentale nimeni nu-și propune să ajungă la nivele educaționale mai înalte sau să acceadă la alte tipuri de meserii, chiar dacă își doresc ca fetele sau băieții lor „să aibă meserii mai

domnești”, cum ar fi cea de medic sau contabil.

Chiar dacă recunosc importanța educației școlare (prin care cineva dobândește abilități de a se descurca în viață), persoanele din aceste colectivități accentuează în mod pregnant nevoia de a însuși valori centrale (legate de relațiile inter-umane) în cercul familiei. Toți oamenii intervievați consideră că lipsa educației școlare este marele lor impediment spre o viață mai bună, de aceea încearcă să-și îndrume copiii să frecventeze școala pentru a le asigura cel puțin o șansă de a avea un alt fel de viață, o viață mai puțin săracă. Ei spun că deși știu că există și alte metode de îmbogățire, cum ar fi furtul sau păcăleala altora, ei refuză să recurgă la astfel de metode. Invocă mereu grija lui Dumnezeu pentru ei și copiii lor, unii dintre fiind credincioși (penticostali) practicantți.

Buletin informativ Nr. 7

Titlul proiectului: Egalitate prin diferență.
Accesul femeilor rome pe piața muncii.

Editorul materialului: Asociația Femeilor
Țigănci "Pentru Copiii Noștri" și Fundația
Desire

Data publicării: august 2010

"Conținutul acestui material nu reprezintă în
mod obligatoriu poziția Uniunii Europene sau a
Guvernului României".

Asociația Femeilor Țigănci "Pentru Copiii Noștri"
Str. Dorobanților nr. 42, Timișoara
Tel-Fax: 0256- 206 083

E-mail aft@femrom.ro
Persoane de contact: Letiția Mark,
Theofild Lazăr

Asociația Parudimos
Str. Timotei Cipariu nr. 5 ap. 10, Timișoara
Tel-Fax: 0356-260 982
E-mail parudimos@femrom.ro
Persoana de contact: Leonard Bebi

Fundația Desire
Str. Vântului nr. 35, Cluj-Napoca
Tel-Fax: 0364-103 613
E-mail: desire@femrom.ro
Persoane de contact: Hajnalka Harbula,
Noémi Magyari, Enikő Vincze

Acest număr a fost realizat de:
Noémi Magyari, PR, Fundația Desire